

Энэ Янішчыц пастукалася ў маю памяць роўна месяц таму, шарай раніцаю 19 кастрычніка, калі на ранні званок Ніны Загорскай я адказала просьбаю: "Прыязджай. Адгукнулася Жэня!" Тады ж на словах перадала Ніне сюжэт п'есы "Вясельны хутар", што той раніцаю нечакана высвєцеўся ў свядомасці ад пачатку да самай апошняй кропкі, узнаўляючы перыпетыі таго далёкага, агульнага з Жэняю Янішчыц, літаратурнага асяродку, калі над людскім лёсамі ўладарыў застойны час. Адначасна і няпросты, і творча ўзнёслы, і — жорсткі. Загорская адрозу прымусіла мяне сесці за стол і занатаваць п'есу. Раіса Баравікова празнейкі час ацаніла "Вясельны хутар" вельмі высока і абяцала падтрымку ў "Маладосці". Таму, прызнаюся, адтуваю цяпер, мякка кажучы, пзўнуюю нікаватасць. Асабліва перад Раісай, якая ў інтэр'ю ў Л. Рублеўскай выдрукаваным 20 лістапада ў "СБ", згадала сяброўку Жэню як вялікага жыхцілюба, душу ўсёй тагачаснай сябрини, і заявіла пра будучы фільм. Аднак затрымала мяне ў допісе Л. Рублеўскай такая заўвага аднона: Я. Янішчыц і А. Сыса: "Іх лічности обраствут легенда мі и друзьями..." Напраўду! Трапна сказана. Асабліва — пра невядома як і адкуль узникных новых, а часам і вельмі ж маладых "сяброў". І ўсё ж не будзем пра сумнае, бо ёсць... буйш сумнае.

Зрэшты, хочацца вярнуцца ў Парэчча і Веляніцу менавіта дваццатага лістапада гэтага года. Яшчэ раз узнавіць тыя выступленні, што адбываліся падчас сустрэчы А. Вярцінскага, Х. Лялько, С. Калядкі і іншых пісьменнікаў з вучнямі і настаўнікамі на адкрыцці мемарыяльнай дошкі Я. Янішчыц на сцяне школы ў Парэччы, дзе адкрыты

Пастскрыптум пасля юбілею

музей паэтэсі. Думаю, пра гэта яшчэ будзе расказаны больш грунтоўна іншымі, які і пра нашу сустрэчу ў Веляніцкім клубе. Землякі насамрэч стварылі маленькі цуд. І няхай нехта абінаваціц мяне ў чынаманії, але разам з сынам Я. Янішчыц, Андрэем, і А. Сідарук, сваячкай і стваральніцай згаданага музея, гасцімі і землякамі Паэтэсі кажу вілізнае "дзяякій" абласному, раённаму і пасялковому начальству. Ушанаванне ўгодкаў Яўгеніі Янішчыц адбылося на яе радзіме сапраўды па-людску, з вялікай цеплынёю, болем і годнасцю.

Аднак..., позна ўвечары, у пінскім гатэлі "Прыпяць" настрой мой рэзка змяніўся. І найперш пасля прагляду тэлевізійнага матырыялу рэжысёра А. Леўчыка (прабачце, фільмам убачанае назваць не могу) пад назоў "Небяспечны талент", у якім вольна ці нявольна прыняла ўдзел і я. І хаця сябры Н. Глэвіча, сказалі, што маймана-логам гэты "фільм" у нечым выратаваны, але я слаба веру ў магчымасць падобнага "уратавання", таму патрабую выдаліць звязаны са мной матэрыял са стужкі фільма пры магчымым паўторным яго паказе, бо ўспрымаю і гэты фрагмент як чужародны светланоснаму нацыянальнаму духу пазіції Янішчыц і той глыбінасці, якую заклала паэтэса ў фармуліроўку: "Таленавіты, зігачыць, небяспечны".

Што ж дae мне маральнае права так рэзка крытыкацца паказаны тэлематэрыял? Ды хоць бы тое, што яшчэ падчас здымак горача пераконвала аўтараў стужкі змяніць сюжэт. У памяці яшчэ захаваліся добрыя

урожанні ад тэлефільмаў "Непрырученая птушка" і "Палесся мілае дзіця", якія былі паказаны ў 1990-х. Не падумайце толькі, што я чакала ад новай тэлеверсіі адно юбілейнага ялею. Зусім іншага я чакала. А менавіта — новага погляду на жыццё Паэтэсі на аддаленні часу, новага падыходу ў асынсанні яе гібелі як трагедыі нацыянальнага маштабу. Не нейкага психалагічнага надлому, недарэчнага здарэння альбо "безвременной кончины кумира". Іншае тут, мілья калегі. Сляза народная тут. І ў нейкім сэнсе пробліск агульнай беларускай ментальнасці. На скіле перабудовы, калі здымаўся тэлефільм пра Цéтку, працяноўвалася і мне роля, якая выпала Аксане Данільчык у цяперашні матэрыяле пра Янішчыц, але, дзякаваць Богу, любоў да вялікай паэтэсі падзвіжніцы, глыбокая павага да яе перамаглі мае ўласныя амбіцы. Хоць рэжысёр добра ведаў маё ўменне чытаць вершы. На жаль, і біяграфія, і вершы Яўгеніі Янішчыц у цяперашнім стужцы пра Паэтэсу былі прачытаны Данільчык так вялік і глёўка, што да гэтага часу не прыіхае боль у сэрцы.

Міляя Жэня... Ты ж так ярка чытала, так цікава пры жыцці распавядала аб разнастайных прыгодах, так балоча плакала, так хлестка ўмела пажартаваць, так пераканаўча магла быць сур'ёзнай! Здзекаваліся над Табой пры жыцці, насыхаюцца і праз дваццаткі гадоў пасля палёту ў несмротнасць.

Есьць у новым тэлематэрыяле і сучасны камп'ютэр(?), і мудрагелістыя развагі пра жыццё, і адпаведныя малюнкі прыроды...

Але няма, на жаль, самой Яўгеніі Янішчыц, няма яе пазіціі... А калі не празвінелаnota святла, то ці можа па-сапраўднаму выбухнуць пякучасць трагедыі?! А дзе, скажыце, асаблівая тонкасць пранікнення ў творчы матэрыял, дзе пранізлівае разуменне сплаву чалавечай і агульнаціянальнай драмы, жаночага щасця і творчага лёсу?! Глядзела на тэлеэкран, слухала выступленні сваіх калег, пазтау і даследчыкаў, сярод якіх, на жаль, бракавала самых блізкіх, патрэбных Жэні людзей, радавалася за ўдалыя думкі выступаўцаў. І адначасна разумела, што асобыня знаходкі сцэнарыста і рэжысёра размываюцца ў агульнай непрадуманасці ідзі і сюжэтнай безгустоўшчыне. Адна справа ўдзельніцаць у фільме пра Жэню Янішчыц, зусім іншая — у бяздартым бенефісе Данільчык, якую, тым не меней, пахрысціянску прабачаю за няўстойлівасць перад спакусай гардыні. Ці не лепей было б таленавітай паэтэсе, перакладчыцы і даследчыцы літаратуры самасцярджацца ва ўласнай творчасці? Каб пасля не было "мучытльно больно..." Прыйнамсі, не толькі аўтарам тэлематэрыялу "Небяспечны талент", але і глядачам, родным і землякам паэтэсі, усім тым, хто напраўду добра ведаў Яўгенію Янішчыц. Перад усімі імі — прабачаюся. Як адна з тых, хто прысутнічаў на тэлеэкране.

Выказалаася тут зусім не аб прыватных рэжысёрскіх заганах, пакідаючы аналіз специялістам.

Прабач нам, Жэня.

Валянціна КОЎТУН